

Tekening als archief – Julie Peterse (bij het werk *Tussenruimte*, 2024, Tom Heerschop)

De kijker kan deze tekening beschouwen als een archief. De collecties van het Meertens Instituut vormden in eerste instantie de inspiratie voor het archiefthema in de tekening. Ook is er inspiratie gehaald uit de archiefwetenschap en archiefprocessen in het algemeen. De overeenkomsten tussen deze processen en het tekenproces zijn soms ontstaan door bewuste keuzes. Andere keren zijn ze organisch ontstaan. De kijker kan steeds meer archiefelementen onderscheiden door langer naar de tekening te kijken en daarbij aandacht te besteden aan de gelaagdheid.

De verschillende soorten tapejes in de tekening zijn belangrijk voor dit archiefthema. Op de tekening zijn veel tapejes geplakt, waarna er telkens nieuwe lagen overheen zijn getekend. Dan worden de tapejes weer weggehaald en blijven er witte plekken achter. Veel tapejes waar overheen is getekend worden op een andere plek terug geplakt. Dat kan bijvoorbeeld vlakbij de oorspronkelijke afbeelding zijn, waardoor het beeld verschuift. De lege plekken worden ingekleurd en voor een deel zijn schaduwen aangebracht. Dan lijkt het alsof het gat in de tekening eigenlijk bovenop ligt. De tapejes en lege plekken in de tekening zijn vergelijkbaar met documenten of bestanden in een archief. Soms raakt er een kwijt of is bepaalde informatie over het document, zoals de aanmaakdatum, niet meer herleidbaar. Soms wordt een document op de verkeerde plek teruggeplaatst en klopt de context niet meer.

De context voor afbeeldingen in de tekening kan ook op andere manieren zoek raken voor de kijker. Sommige delen van het kunstwerk vereisen extra uitleg, bijvoorbeeld als ze over een lopend onderzoeksproject gaan. Het onderzoek is dan uitgebeeld in symbolen en woorden die niet altijd voor iedereen te duiden zijn. Kijkers kunnen de tekening veel beter interpreteren wanneer ze van het onderzoek afweten, betrokken zijn geweest bij het onderzoek of hebben geparticipeerd aan het betreffende onderdeel van de tekening. Een kijker zonder voorkennis over dit onderdeel komt met vragen te zitten over het afgebeelde onderzoek. Deze kunnen dan alleen beantwoord worden door elders op zoek te gaan naar meer informatie. Hetzelfde geldt voor archiefgebruikers. Gebruikers die nog geen voorkennis hebben van een archief zullen bijvoorbeeld sneller online op zoek gaan naar meer informatie dan gebruikers die zelf aan het archief hebben gewerkt.

De ordening van een archief speelt ook mee voor de interpretatie van de inhoud.

De ordening van archieven is voor nieuwe gebruikers soms niet logisch, zeker als het om organisch gegroeide archieven gaat. Zulke archieven bevatten materiaal dat zich heeft opgestapeld, zonder dat er in het begin rekening is gehouden met de latere opslag ervan. Ook de tekening is organisch gegroeid. Telkens zijn er nieuwe lagen aangebracht, waardoor afbeeldingen elkaar overlappen en deels verscholen gaan. Op deze manier was geen afbeelding veilig tijdens het proces. De kijker staat af en toe met de uitdaging om een afbeelding te interpreteren, terwijl nog maar de helft zichtbaar is.

Archieven zijn ten slotte net als deze tekening op een bepaalde manier nog in leven, wanneer de maker of andere bijdragers actief toevoegingen doen en veranderingen aanbrengen. Zodra een archief als afgerond wordt beschouwd, zal het archiefmateriaal met de tijd moeilijker te interpreteren worden. Dit gebeurt doordat informatie verloren gaat. Personen die bij de opbouw van het archief waren gaan zich er minder van herinneren. De maatschappelijke context verandert, waardoor zaken die eerst vanzelfsprekend waren later niet meer te raden zijn voor de meeste personen. Voor de tekening geldt deze regel ook. Naarmate het kunstwerk ouder wordt, verliest het stukjes betekenis voor nieuwe kijkers. Een archief is altijd maar een contemporaine indruk van de werkelijkheid. Het eindproduct van de het kunstwerk zal dit ook zijn. Het is nooit mogelijk om alles te vangen. Dat hoeft ook niet.